

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, Security Studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Daniel Hošťák
Article / Článok: Diskusia: Ako by mala Európa čeliť súčasným bezpečnostným výzvam?
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.3.185-189>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

HOŠŤÁK, D. 2020. Diskusia: Ako by mala Európa čeliť súčasným bezpečnostným výzvam?. In *Politické Vedy*. [online]. Vol. 23, No. 3, 2020. ISSN 1335 – 2741, pp. 185-189. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.3.185-189>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

DISKUSIA: AKO BY MALA EURÓPA ČELIŤ SÚČASNÝM BEZPEČNOSTNÝM VÝZVAM?

DISCUSSION: HOW SHOULD EUROPE FACE CURRENT SECURITY CHALLENGES?

Daniel Hošťák*

GLOBSEC v spolupráci s Nadáciou Konrada Adenauera mal tú česť 7. júla 2020 privítať spolkovú ministerku obrany Spolkovej republiky Nemecko, pani **Annegret Kramp-Karrenbauer** v Bratislave na diskusii so slovenskými študentmi a mladými expertmi. Podujatie sa konalo v priestoroch GLOBSECU a uskutočnilo sa pri príležitosti oficiálnej návštevy ministerky na Slovensku. Diskusia sa okrem vyše dvadsiatich študentov prítomných v miestnosti a ďalších viac ako 40 pripojených virtuálne pomocou ZOOM platformy zúčastnili aj zástupcovia Ministerstva obrany Slovenskej republiky, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a v neposlednom rade aj J. E. **Joachim Bleicker**, veľvyslanec Nemeckej spolkovej republiky na Slovensku. Keďže obrana a bezpečnosť patria k najzákladnejším atribútom štátu, a naopak, je povinnosťou štátneho aparátu chrániť a brániť svojich obyvateľov, boli sme viac než poctení možnosťou opätovne spolupracovať s Nadáciou Konrada Adenauera a vytvoriť platformu na diskusiu bezpečnostných tém s tak relevantnou rečníčkou, akou je spolková ministerka obrany Nemecka. Na Slovensku si plne uvedomujeme, že najsilnejším garantom bezpečnosti pre malý štát, ležiaci na hranici strednej a východnej Európy, je aktívne členstvo v NATO a Európskej únii spojené s funkčnou spoluprácou s partnerskými štátmi. Diskusiu svojím krátkym príhovorom otvoril novonastupujúci vedúci Nadácie Konrada Adenauera, pán

* Mgr. Daniel Hošťák pôsobí ako projektový koordinátor, GLOBSEC, Vajnorská 100/B, 831 04 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: daniel.hostak@globsec.org.

<https://doi.org/10.24040/politickevedy.2020.23.3.185-189>

Tomislav Delinić. Hodinu dlhé podujatie z pozície moderátora riadil prezident GLOBSECu, pán **Róbert Vass**.

Návšteva ministerky **Kramp-Karrenbauer** na Slovensku sa konala symbolicky presne v deň prvého výročia jej nástupu do funkcie. Jedným dychom je však dôležité dodať, že svetová bezpečnosť počas posledného roka bola nútená čeliť novej a nepoznanej hrozbe, globálnej pandémie vírusu COVID-19. Stále hlasnejšie znejú názory, že bezpečnosť aj v post-koronakrízovej dobe bude naďalej musieť čeliť biologickým hrozbám, podobným, akú priniesol COVID-19. Ako podotkol **Róbert Vass** „*koronakríza akcelerovala mnohé trendy v medzinárodných vzťahoch, ktoré už boli viditeľné predtým, ale kríza ich posilnila*“, pričom do tejto skupiny spadá kríza multilateralizmu, kríza transatlantických vzťahov, rast vplyvu mocností ako je Čína či Rusko, alebo infodémia.

Pri otázke o súčasných bezpečnostných hrozbách ministerka vyzdvihla snahu Nemecka o vyvinutie „*európskeho kompasu bezpečnosti*“, ktorý by mal reflektovať všetky druhy ohrozenia, ktorým európske štáty musia čeliť. Pokiaľ ide o konflikt medzi USA a Čínou, dopad krízy tohto vzťahu má zaiste globálny charakter, pričom tieto následky, samozrejme, cítime aj v Európe. Jedno z najzásadnejších ohrození novodobej globálnej bezpečnosti však nemalo vojenský charakter, ale naopak, ide o vírus, ktorému sa podarilo paralyzovať celý svet. Koronakríza nám zreteľne ukázala, aké obmedzené sú naše možnosti konať v rámci Európskej únie a NATO proti podobným hrozbám ako je celosvetová pandémia. Ukázalo sa, že ako európska spoločnosť potrebujeme úplne iný prístup a prehodnotenie priorít. Snahou Európy by malo byť vyjednanie takých multilaterálnych dohôd, ktoré budú reálne odzrkadľovať určitú dávku autonómie v oblasti bezpečnosti, ktorú enormne potrebujeme.

Počas pandémie boli štáty nútené zvládnuť množstvo kybernetických útokov, čo len vyzdvihlo potrebu funkčnej digitalizácie, napríklad aj v rámci NATO. Zo strany Ruskej federácie a rovnako aj Číny pozorujeme fenomén využitia krízovej situácie a snahy o zväčšovanie mocenského vplyvu pomocou dezinformácií, prostredníctvom propagandistických akcií, ale aj útokov na digitálnu infraštruktúru iných štátov. Samozrejme, nebezpečenstvo agresívnych počínov z ruskej strany inak vníma Pobaltie a inak Pyrenejský polostrov, preto v rámci spomenutého strategického bezpečnostného kompasu chce Európska únia reálne zjednotiť prístup k spoločným hrozbám.

GLOBSEC pre účely diskusie vopred zverejnil prieskum, v ktorom sa respondentov pýtal na ich pohľad, akým bezpečnostným hrozbám v súčasnosti svet čelí. Výsledkom prieskumu bolo charakterizovanie hybridných hrozieb a nárastu populizmu, ale aj krízy v rámci Európskej únie či transatlantických vzťahov ako najvážnejších výziev, ktorými by sa Európa mala zaoberať. Dnes už bezpečnosť naozaj nemôžeme vnímať iba z klasického vojenského pohľadu, ale definujeme ju ďaleko širšie cez ekonomické i zdravotné otázky a mnoho ďalších. Pri otázke týkajúcej sa postoja Nemecka k boju s hybridnými hrozbami, ministerka potvrdila, že ako dezinformácie tak kybernetické útoky boli relevantnými výzvami už pred koronakrízou. Inštitucionalizáciu boja s hybridnými hrozbami môžeme vidieť vo vybudovaní Centra proti hybridným hrozbám v Helsinkách. Práve v tejto oblasti musí NATO a Európska únia naozaj spoločne a konštruktívne spolupracovať, aby sme boli schopní čeliť tejto naozaj nebezpečnej forme ohrozenia. Na druhej strane, aj keď európske štáty si navzájom poskytli neporovnateľne viac humanitárnej pomoci ako Čína, tak propagandistický súboj ázijská mocnosť vyhrala. V tejto oblasti sa Európa musí naozaj zlepšiť. Je však veľmi dôležité vyzdvihnúť a oceniť skvelú prácu, ktorú ozbrojené sily vykonali v jednotlivých členských štátoch NATO počas koronakrízy, na čom sa ministerka zhodla aj so svojím slovenským kolegom, ministrom **Jaroslavom Nadřom**.

Ďalšou veľkou výzvou je fragmentácia spoločného prístupu k bezpečnosti v rámci Európy. Pani ministerka síce potvrdila, že pokiaľ ide o NATO, vníma akcieschopnosť spoločne konať pri vzniknutých hrozbách či výzvach. Na druhej strane však musíme uznať, že v tomto bode Európska únia zaostáva a je potrebné, aby spolupráca v tejto oblasti bola posilnená. Pri problematike európskej odolnosti je dôležité charakterizovať, v čom sme zraniteľní. Schopnosť spoločne a rázne reagovať v určitých krízových situáciách patrí medzi najslabšie stránky európskej spolupráce. Nie sme napríklad schopní sa jednotne vysloviť proti neprimeranému angažovaniu Ruska v určitých oblastiach. Za predpokladu, že Európa je pre nás určitou skupinou spoločných hodnôt, že sme súčasťou určitých štruktúr a že veríme vo všeobecnú platnosť ľudských práv, tak tieto hodnoty musíme spoločne zastávať aj na medzinárodnom poli. Napríklad pri definovaní postoja v otázke regionálnych aktivít Číny v oblasti Indického oceánu.

Kríza transatlantických vzťahov sa čím ďalej tým viac spomína ako možný kameň úrazu pri snahe spoločne čeliť nielen bezpečnostným ale aj politickým či

ekonomickým výzvam. Súčasná zahraničná politika USA, zahŕňajúca ustupujúce tendencie v angažovaní sa napríklad v NATO či WHO, nesvedčí úplne o kľúčovom charaktere vzťahu medzi USA a Európou. Všetko však môžu zmeniť nadchádzajúce prezidentské voľby. Musíme však počítať s tým, že USA sa viac zamerajú na oblasť východnej a juhovýchodnej Ázie a ich aktivity v Európe sa značne zredukujú. Európa musí byť schopná vďaka funkčnej spolupráci výrazne väčšieho angažovania sa v susedných regiónoch, ktoré sú nestabilné a spôsobujú bezpečnostné hrozby, ako tomu je napríklad v oblasti severnej Afriky. PESCO nemá byť konkurentom alebo náhradou za NATO, práve naopak má predstavovať silný a samostatný pilier v rámci NATO, ako objasnila ministerka **Kramp-Karrenbauer**.

Ďalšou z už spomenutých hrozieb je Čína a jej vplyv v zahraničí. Tá v druhej polovici roka 2019 najskôr zatajila šírenie novej choroby, vyvolala globálnu pandémiu a následne využila svoje propagandistické nástroje, aby si získala priazeň Európanov. Čínu treba vnímať ako veľmoc s obrovským potenciálom, ale vlastnou politickou agendou. Európa by mala byť schopná čeliť čínskym snahám o zväčšovanie geopolitického vplyvu v regiónoch, ktoré bezprostredne vplývajú na bezpečnosť Európy, ako je napríklad oblasť severnej Afriky. Vývoj a implementácia nových technológií do veľkej miery podmieňuje súčasnú bezpečnostnú politiku. Práve USA a Čína sú akýmiisi priekopníkmi vo využívaní a zahŕňaní nových technológií do bezpečnostných procesov štátu. Európa v tejto oblasti zaostáva a je dôležité, aby dokázala prísť s jasnou odpoveďou, či sa chce do súťaženia v digitálnom priestore, v oblasti umelej inteligencie či vesmírnych záležitostí aktívne zapojiť. Európa a hlavne NATO by mali veľmi pozorne sledovať a analyzovať dianie na externých hraniciach euro-atlantického priestoru. Napríklad, pokiaľ ide o oblasť Čierneho mora, kde sa geopolitické pomery výrazne zmenili po anexii Krymu Ruskou federáciou. Pre čiernomorské štáty ako sú Bulharsko či Rumunsko platí, že majú náročné susedské vzťahy s dvoma veľmocami regiónu a tými sú Turecko a Rusko. Strategickou otázkou tohto regiónu stále zostáva, či Rusko získa bezproblémový prístup k Stredozemnému moru, čo by zasa značne ovplyvnilo európsku regionálnu bezpečnosť. Čierne, Stredozemné a Baltické moria jednoznačne predstavujú kľúčovo dôležité oblasti, v ktorých sa ako NATO, tak Európska únia musia aktívnejšie angažovať. Podobne kriticky podstatný je aj región Západného Balkánu. Tento región dlhodobo delí názor európskej spoločnosti. Jedna strana tvrdí, že sa ide

o kľúčového partnera v rámci európskej spolupráce a druhá strana ho zasa vníma ako nekonečný zdroj konfliktov. Ministerka **Kramp-Karrenbauer** potvrdila dôležitú úlohu, ktorú Balkán geopoliticky zohráva. Diskusia o integrácii Západného Balkánu do euro-atlantických štruktúr síce nie je jednoduchá kvôli komplikovaným pomerom v regióne, ale mala by byť jednou z priorit ako pre NATO, tak aj pre Európsku úniu. Pre európsku bezpečnosť je naozaj kriticky dôležité, aby Západný Balkán bol súčasťou európskej diskusie aj spolupráce. Na druhej strane, pokiaľ sa Európska únia a NATO nebudú angažovať v tomto regióne, svoj vplyv tu presadí Čína či Rusko, čo by jednoznačne predstavovalo bezprostredné ohrozenie.

Pri otázke premiestnenia amerických vojakov v Európe ministerka zdôraznila bilaterálny charakter výhod, ktoré ich prezencia prináša. USA v rámci svojich aktivít v NATO vybudovala veľké množstvo vojenskej infraštruktúry v Európe, čo využívajú na podporu vlastných vojenských misií po celom svete. Preto je dôležité, aby americké posádky neznižovali počet svojich vojakov v Európe. Nezáleží teda úplne, či budú v Nemecku, alebo v Poľsku, podstatné je, aby nám naďalej pomáhali. Je viac ako isté, že globálna bezpečnosť v post-koronovej dobe nebude taká, ako bola v období pred pandémiou. Tá priniesla nové hrozby a výzvy, ktorým musí ako Európa, tak celý svet čeliť. Pre euro-atlantických partnerov je však kľúčové konštruktívne spolupracovať a jednotne postupovať najmä v bezpečnostných a obranných otázkach.